

Quæ doctrina non est ipsius regis propria, sed illis communis, qui nunc in Anglia rem theologiam tractant. Sic enim clarioribus verbis hoc idem tradit Witacherus, unus ex primariis Anglorum scriptoribus, in libro, quem proprie contra me scripsit, controversiæ primæ quæstione quinta: « Unusquisque sibi Judex esse debet, et suo iudicio, non plane privato quidem, sed divinitus inspirato stare »: et paulo infra rationem reddens ait: « Concilia. Patres, Papæ homines sunt, et Scriptura testatur, omnem hominem mendacem esse: quomodo ergo illorum sententiæ acquiescam? » Hæc ille. Quod sane dogma omnibus hæresibus aditum aperit, neque tam est hæresis, quam hæresum omnium janua. Verissime enim sanctus Cyprianus lib. 1. epist. 3. scripsit, hinc hæreses orta esse, quod unus in Ecclesia Dei ad tempus sacerdos, et ad tempus Judex vice Christi non cogitatur, quomodo enim hæreses impediri possunt, ne nascantur; vel jam natæ rescari, ne propagentur; ubi tot sunt Magistri, quot discipuli; tot iudices, quot litigatores?

Neque solum ex hoc uno dogmate nascuntur hæreses multæ, sed omnino ipsa fidei certitudo (a): cum nemo sibi polliceri possit, se verum spiritum Dei habere, aut veram scientiam adeptum esse, quam ad fidem stabilendam rex requirit. Scriptura siquidem de Ecclesia ipsa testatur, quod sit columna, et firmamentum veritatis, 1. Timoth. III. de spiritu, vel scientia propria nusquam testatur. Patres in concilio legitimo congregati, vere, et tuto dicunt, *Visum est Spiritui Sancto, et nobis*. Act. xv. Privati homines nisi temere hoc dicere non audebunt, quantumvis docti, et spirituales sibi esse videantur. Apostolorum principi dictum est a Domino: *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, et tu aliquando conversus confirma fratres tuos* (2). Luc. xxii. Et quoniam privilegium hoc Petro primo summo Pastori propter Ecclesiam datum est, non temere a fidelibus creditur ad successores quoque Petri pertinere: de privatis hominibus nihil tale legitur.

Denique utriusque testamenti tabulæ in rebus dubiis ad Sacerdotis summi iudicium non remittunt: ad iudicium proprium nemi-

nem remittunt. *Si difficile, atque ambiguum iudicium apud te esse perspexeris, surge, et ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus, veniesque ad Sacerdotem Leviticæ generis, et ad Iudicem qui fuerit illo tempore: quæresque ab eis, qui indicabunt tibi iudicium veritatem*, Deut. xvii. et Malach. II. *Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, et legem requirunt ab ore ejus, quia Angelus Domini exercituum est*. Et Dominus in Evangelio Matth. xxiii. *Super cathedram Moysi sederunt Scribæ, et Pharisei: quæcumque dixerint vobis servate, et facite*. Et Matth. xviii. *Si Ecclesiam non audiverit, sit tibi sicut Ethnicus, et Publicanus* (2). Et cur Dominus Petro pascebas oves commisit, nisi ut oves rationales pascua doctrinæ non a se ipsæ, sed ab illo acciperent? Et cur posuit Deus in Ecclesia sua Pastores, et Doctores, juxta Apostolum ad Ephes. iv., si unusquisque sibi Pastor, et Doctor esse debebat?

At concilia, Patres, Papæ, homines sunt, et secundum Scripturæ testimonium mendaces (b). Respondeo Apostolos quoque, et Prophetas homines fuisse, et tamen eis tuto credi potuisse, quoniam non erat mendax spiritus, qui loquebatur in eis. Sic igitur concilia legitime congregata, Patres unanimi consensu prædicantes, Papa in Cathedra Petri sedens, et docens, homines sunt, et ex naturæ humanæ fragilitate mendaces; sed non est mendax Spiritus Sanctus, qui per ejusmodi homines Ecclesiam docet.

Particulares vero homines, non tantum homines sunt, et per se, atque ex se mendaces; sed neque promissionem ullam habent, quod eis spiritus veritatis assistat. Ex experimento didicimus hæreticos hujus temporis, qui contraria, atque inter se pugnancia dogmata profitentur, omnes omnino Spiritus sancti illustrationem, et scientiam Scripturarum jactare: et illos ipsos magis de Spiritu, et scientia gloriari, qui longius a veritate absunt, quales sunt omnium fere iudicio Anabaptistæ. Quare si super scientia propria, vel privata spiritus illustratione fundamenta fidei collocanda sunt, non super petram, sed super arenam domus fidei nostræ fundata, non poterit effugere, quin flante rebus tentationis, fiat ruina illius magna.

Sed si rei Jacobo licuit, optare cum Paulo,

(1) Act. xv, 28; Luc. xxii, 32. — (2) Deut. xvii, 8; Matth. xxiii, 7; Matth. xviii, 2, 17.

(a) Qui proprium spiritum iudicem controversiarum fidei facit, amittit fidei certitudinem. — (b) Soleitur obiectio adversariorum.

ut omnes Catholici reges, et principes ferent, qualis ipse est; cur non majore ratione licebit tot magnis regibus, alisque principibus Orthodoxis optare, ut rex Jacobus fiat qualis ipsi sunt, et quales fuerunt omnes majores ejus, avi, proavique Scotiæ reges a Donaldo primo, qui a sancto Victore Papa, et Martyre Christiana sacra suscepit, usque ad Mariam parentem ejus, feminam optimam, atque sanctissimam? Satis enim constat, Scotiæ reges, singulari Dei benedictione per annos mille trecentos sibi invicem succedentes, Catholicos fuisse, uno Jacobo sexto excepto, qui temporum injuria, piorum parentum cura destitutus, in educatores hæreticos incidit, atque ab illis institutus a via majorum deflexit.

Optant igitur, quod de illorum summa pietate, et charitate fidenter præsumo, omnes Catholici reges et principes cæteri, in primis Cæsar ipse Rudolphus, atque a Deo precantur, ut Jacobus rex aliquando majorum suorum vestigia requirat, atque ad ea rediens, iisque insistens ita vivat, et regnet in presenti sæculo, ut etiam in futuro una cum ipsis in æternum vivere, ac regnare mereatur.

CAPUT XV.

Responsio ad ea, quæ sub nomine mendaciorum, ementiarum, historiarum, et novorum dogmatum, rex scripsit adversus librum Matthæi Torti, qui vere Cardinalis Bellarmini liber est, sed justis de causis alieno nomine editus.

Post præfationem monitoriam Jacobus rex exponit tabulam, in qua notat mendacia viginti, ementias historias quinque, et nova dogmata item quinque, in libro Matthæi Torti a se reperta: ut inde de toto libro iudicium fiat. Eandem ipsam tabulam ego quoque hic adscribam, adjuncta brevi responsione, ex qua manifeste appareat, nullum in eo libro esse mendacium, nullam historiam ementitam, nullum dogma novum:

Primum Mendacium pag. 9. edit. Politanæ.

Hic, in juramento fidelitatis, aperte negatur Summo Pontifici potestas excommunicandi reges hæreticos.

Confutatio.

« Quæstio de Pontificis potestate in regibus excommunicandis nec tractatur, nec illo modo definitur in juramento fidelitatis; sed ex proposito declinatur. Inspiciantur verba juramenti, et monitoria præfatio pag. 10. et 11. »

Responsio.

Auctor libri non scripsit, in juramento fidelitatis tractari, aut proprie definiri quæstionem de potestate Pontificis in regibus excommunicandis, satis enim intelligebat, in formula juramenti non esse locum quæstionum Theologiæ disputandarum. Sed affirmavit in ea formula negari Pontifici maximo potestatem excommunicandi reges etiam hæreticos: quod verum esse, perspicuum est ex illis verbis juramenti: « Item juro ex corde, non obstante aliqua declaratione; vel sententiæ excommunicationis, aut deprivationis facta, vel concessa, aut fienda, vel concedenda per Papam, vel successores ejus etc. fidelitatem, et veram obedientiam suæ Majestati, hæreditibus, et successoribus suis præstabo. » Hæc ibi: qui vero jurat se obediturum regi hæretico, non obstante excommunicatione Papæ, non jurat simul, se non agnoscere in Papa potestatem excommunicandi reges hæreticos? alioqui enim non juramentum, sed sacrilegium esset, jurare se non obitorem sententiæ excommunicationis a Papa latæ in regem hæreticum, si crederetesse in Papa veram potestatem excommunicandi reges hæreticos.

II. Mendacium pag. 10.

Nam ex verbis illis Dominicis: *Quodcumque solveris super terram, erit solutum et in cælis*, Catholici omnes colligunt ad Pontificis Maximi auctoritatem pertinere, non solum potestatem absolvendi a peccatis, sed etiam a penis, censuris, legibus, votis, atque a juramentis.

Confutatio.

« Quod non omnes Romani Catholici ita colligant ex hisce Christi verbis Matth. xvi. ut alia argumenta tacitus præteream, vel inde appareat, quod ex plurimorum sententiæ

quicquid Christus promisit Matth. xvi. id actu præstitit Joan. 20. cum dixisset, Quorum remisistis etc. unde constat, Christum potestatem illam solvendi promissam sensisse de absoluteione a peccatis, nulla hic mentione facta de absoluteione aliqua a legibus, votis, juramentis. Atque ita sentiunt Theophylactus, Anselmus, Hugo Cardinalis, et Ferus in Matth. xvi. Sic etiam Scholasticorum primarii, Alexander Aleensis in summa p. 4. q. 79. memb. 5. et 6. art. 3. Thomas in 4. d. 24. q. 3. art. 2. Sotus in 4. d. 19. art. 1. Hadrianus sextus Papa in 4. d. q. 2. de clavibus p. 302. edit. Paris. anno 1530. qui etiam pro hac interpretatione citat Augustinum, et glossam interlinearem.

Responsio.

Ea de causa scripsi, ab omnibus Catholicis colligi ex illis verbis Dominicis, *Quodcumque solveris etc.*, ad Pontificem Petri successorem pertinere potestatem, non solum remittendi peccata, sed etiam solvendi a pœnis, censuris, legibus, votis, juramentis: quoniam nullus Catholicorum negat hæc omnia ad summum Pontificem pertinere; neque rationem efficaciorum reddere possunt, quam amplissimum, et universale privilegium illud, *Quodcumque solveris etc.*, et quamvis verum sit, quod Theophylactus, et alii dicunt, quod uni Petro promissum fuit Matth. xvi. datum esse omnibus Joan. xx. tamen non est verum quoad omnia. Siquidem Petro Matth. xvi. promissa fuit potestas, non solum remittendi peccata, sed etiam solvendi omnia vincula, quæ impedire possunt ademptionem regni cœlorum: Apostolis autem Joan. xx. data potestas est remittendi peccata, non quomodocumque, sed per sacramenta Baptismi, et Pœnitentiæ, ut docent sancti Chrysostomus, et Cyrillus in cap. xx. Joann. et S. Hieronymus in epist. ad Hedibiam q. 9. quibus accedit S. Anselmus, qui in cap. xvi. Matth. scribit, per illa verba Joan. xx. *Quorum remisistis etc.* (1), dari potestatem remittendi peccata, non solum Apostolis, sed etiam omnibus episcopis, et presbyteris. Constat autem presbyteros non habere potestatem remittendi peccata, nisi per sacramenta, quæ vocatur potestas ordinis. Nec minus constat, habere episcopos, et multo magis summum Pontificem,

(1) Joan. XX, 23; Joan. XXI, 17.

potestatem jurisdictionis, dandi indulgentias, dispensandi in legibus, votis, juramentis, et similibus; sed Pontificem illam habere absque limitatione, ut Principem, et caput Ecclesiæ universæ; Episcopos autem cum limitatione, ut vocatos in partem sollicitudinis. Si quis autem quærat, ubi datum sit Petro, quod ei promissum fuerat Matth. xvi. Respondeo datum fuisse Joann. ult. quemadmodum enim Dominus Matth. xvi. nominatim expressit Simonem, et patrem ejus, ut eum distingueret ab aliis, et promisit claves regni cœlorum: et super eum Ecclesiæ ædificaturum se dixit: ita postea Joann. ult. nominatim expressit Simonem, et patrem ejus, et distinxit ab aliis, atque ei dixit: *Pascere oves meas.* Idem enim est esse fundamentum ædificii, et pastorem ovilis, et caput corporis, et principem civitatis, cui in signum potestatis dantur claves ejusdem civitatis, ut possit admittere, vel excludere. Sed ad singulos auctores respondeamus. Theophylactus in cap. xvi. Matth. solum dicit, quod promissum fuit Petro Matth. xvi. datum fuisse omnibus Apostolis Joann. xx. quod est verum de potestate remittendi peccata per sacramenta: non autem verum est, de omni potestate solvendi, atque ligandi: neque Theophylactus hoc negare potest, cum sanctus Joannes Chrysostomus (cujus Commentaria Theophylactus in compendium redegit) scribat in cap. xvi. Matthæi, Petrum factum esse a Christo caput totius Ecclesiæ, et totum orbem terrarum illi esse commissum, ad quod officium certe non sufficit potestas remittendi peccata per sacramenta. Anselmus in cap. xvi. Matth. dicit quidem eandem potestatem remittendi peccata, datum esse Apostolis, imo etiam omnibus episcopis, et presbyteris Joann. xx. quæ promissa fuit Petro Matth. xvi. Sed addit, unum Petrum factum esse principem Apostolorum, ut intelligeremus in Ecclesiæ esse debere unum principalem Christi Vicarium, ad quem diversa Ecclesiæ membra recurrant. Hugo Cardinalis in cap. xvi. Matth. secutus Anselmum loquitur de potestate remittendi peccata, et recte dicit, eam promissam fuisse Matth. xvi. et datam Joann. xx. sed non negat, aliam quoque potestatem promissam, et datam Petro, quæ non est expressa Joann. xx. Joannes Ferus in cap. xvi. Matth. non confert hunc locum

cum cap. xx. Joannis. Itaque frustra citatur, neque tantus est auctor, ut ejus testimonium movere nos debeat. Alexander Aleensis non dicit, quod fuit promissum Matth. xvi. fuisse datum Joann. xx. sed contra, dicit, claves datas fuisse Petro Matth. xvi. etiam si videantur verba esse de futuro: « Respondeo, inquit, quod claves fuerunt datæ tibi, *Tibi dabo claves*, et licet, *tibi dabo claves*, exprimat per modum promissionis eventus futuri, nihilominus ibi cum verbis sequentibus, quæ sunt, *Quodcumque ligaveris, datæ fuerunt Petro præcipue*; et infra: « Aliis fuerunt datæ Joan. xx. *Accipite Spiritum sanctum, quorum remisistis peccata etc.* » Idem Alex. in eodem art. 3. paulo ante, sic loquitur: « Voluit Deus quosdam in alios plures habere potestatem, et deinde in illos, alios pauciores; et sic semper quousque perveniretur ad unum, scilicet Papam, qui sub Deo immediate est. » S. Thomas in loco citato a rege, ponit in argumento contrario, quæ rex pro se citat, et postea solvit illud argumentum dicens, datam esse primo soli Petro potestatem ligandi, et solvendi: deinde datum esse aliis, ut ostenderetur, ab illo tanquam a capite descendere debere potestatem in alios. Idem quoque S. Thomas in 4. dist. 19. q. 1. art. 3. ad primum, distinguit de potestate ordinis, et jurisdictionis, et priorem dicit esse datum omnibus æqualiter Joann. xx. non solum Apostolis; sed etiam omnibus Sacerdotibus, quod probat ex ritu Ecclesiæ, ubi in ordinatione presbyterorum dicuntur hæc verba: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remisistis peccata, etc.*, posteriorem potestatem dicit non esse æqualiter in omnibus, sed principaliter in Petro, ut habetur Matth. xvi. Et per illum in alios descendere. Dignetur autem rex consulere eundem sanctum Doctorem in cap. xvi. Matthæi, et inveniet quod ego supra dixi, quod promissum fuit Petro Matth. xvi. per illud, *Tibi dabo claves*; datum esse reipsa eidem Petro Joann. xxi. per illud, *Pascere oves meas* (1). Inveniet quoque hæc verba, Papa qui est loco sancti Petri, habet plenariam potestatem, alii vero ab ipso. Sotus in loco a rege citato, id est, dist. 19. art. 1. nihil de hac re dicit. Sed vitio scriptoris fortasse posita est distinctio 19. art. 1. pro dist. 20 q. 1. art. 2. in hoc enim loco tractat Sotus de clavibus, et allegat duo testimonia

Scripturæ Matth. xvi. et Joann. xx. et xxi., sed non dicit, quod rex vellet, quod promissum fuit Matth. xvi. in totum datum fuisse Joann. xx.; sed dicit cum Cardinali de Turrecremata, potestatem Ordinis collatum Apostolis Joann. xx., promissam autem Petro plenissimam potestatem ordinis, et jurisdictionis Matth. xvi. et re ipsa collatam eidem Petro Joann. xxi. Restat Hadrianus VI. in 4. sentent. q. 2. de clavibus Ecclesiæ, ubi dicit, duas esse claves, alteram scientiæ, alteram potestatis, et hoc probat ex Augustino, et glossa interlineari. Sed an ex hoc dicto Hadriani, vel ex aliis citatis auctoribus convincatur Tortus mendacii, lectorum erit judicium.

III. Mendacium pag. 48.

Odi parricidia, execror conspirationes: sed occasiones desperandi datas nemo inficiari potest.

Confutatio.

« Quod occasio desperandi pulverariis proditoribus non erat data, ut isto mentitur, sed quod a Jesuitis edocti irruerant in hoc sanguinarium facinus. Vide Monitor. Præf. pag. 132. 133. et Actionem in proditores. »

Responsio.

Verissime datum fuisse occasionem desperandi proditoribus, testantur gravissima edicta in recusantes adire Ecclesiæ hæreticorum, quæ tanto graviora sunt, quanto magis speraverant Catholici sub novo principe mitigandam fore acerbitatem persecutionis Elisabethæ reginæ. Quod autem a Jesuitis edocti non fuerint proditores, solis luce clarius est. Ipsi enim proditores sub ipsum mortis articulum publice professi sunt nullum se habuisse, vel auctorem, vel socium in eo facinore ex Jesuitis, vel aliis Catholicis sacerdotibus. Id mihi retulit vir nobilis, et fide dignissimus, qui supplicio proditorum interfuit, et auribus ipse suis audit protestationem unius ex præcipuis proditoribus. Ipse quoque Garnettus publice, et in judicio coram multis nobilibus, et ad patibulum coram populo protestatus est, eam proditorem sibi non fuisse notam, nisi in

(1) Matth. XVI, 19; Joan. XXI, 17.

confessione sacramentali; notam a se damnatam, et totis viribus impeditam. Actionem in proditores, quam rex citat, plenam esse mendacis maximis, et clarissimis perspicuum est ex responsione jam edita, vel brevi proditura, quam ego, antequam ederetur, vidi, et miratus fuisset inveniri homines, qui mentiri auderent de rebus notissimis: nisi legissem apud Eusebium lib. ix. hist. Eccles. cap. 5. ex versione Ruffini, a persecutoribus Christianorum conficta fuisse acta apud Pilatum de passione Christi, et per omnes provincias disseminata plena blasphemis, et mendaciis. Quid enim mirum est, si de servulis Christi acta scribantur ejusmodi, si de ipso Domino scripta fuisse dubitari non potest?

IV. Mendacium pag. 26.

Nam ab eo juramento non solum Catholici, sed etiam Calvinistæ Puritani abhorrent.

Confutatio.

« Puritani non abhorrent a juramento primatus, sed quotidie suscipiunt. nec unquam recusarunt. Eundem etiam primatum tuetur Calvinus Instit. lib. iv. cap. 20. »

Responsio.

Puritani Calvinistas abhorrent a juramento primatus, ex Præfatione monitoria, et ex Basilico Doro ejusdem regis didicimus, nam in utroque libro rex Puritanis tribuit anarchiam. Anarchia enim, et monarchia, sive primatus contraria sunt. Non tamen negaverim, a Puritanis admitti juramentum Primatus, sed temporalis, qui ad Ecclesiam protegendam, non ad spiritualia ejus negotia administranda pertineat. Sic enim explicatur Primatus regis in Confessione Scotica edita anno 1581. « Et quoniam, inquit, percipimus Ecclesiam, et religionis nostræ tranquillitatem, et stabilitatem, ex salute, et bono regimine regie majestatis, tamquam instrumento consolatorio divinæ misericordie, huic regno pro Ecclesiæ conservatione, et justitiæ administratione inter nos, concessio pendere: spondemus, et promittimus corde, sub eisdem juramento, subscriptione, et pœnis, defensuros ejus personam, auctori-

tatem, et dignitatem bonis, corporibus, et vitis, in tutelam Evangelii Christi, libertatis Patriæ etc. » Atque huic est primatus, quem Calvinus agnoscit lib. iv. Instit. cap. 20. qui primatum in spiritualibus verum, et proprium, neque regi neque Pontifici unquam permisit. Ac ut regi domesticum testem adducam, exstat liber Richardi Brancolli, qui se Cantuariensem Archiepiscopum vocat, cui titulus est, Præfatus Puritanorum disciplina, in quo libro cap. 22. hæc leguntur: « Hinc est ut veritatem aperte fateamur quod Calvinus nullo modo ferre poterat, regem Henricum octavam caput Ecclesiæ vocari, aut supremum gubernatorem in terris Ecclesiarum Dei, quæ in suis ditionibus erant. » Hæc ille, qui eodem capite, et sequentibus duobus id in primis demonstrare conatur, negationem primatus Ecclesiastici in regibus, communem esse Puritanis cum Papistis, et eo maxime differre a Protestantibus Puritanos.

V. Mendacium pag. 28.

Principio non scribit Pontifex, se morore affici ob calamitates, quas tempore reginæ, aut initio regni Jacobi regis, in Angliâ pro retinenda orthodoxa fide Catholici patiebantur, sed ob calamitates, quas hoc tempore patiuntur.

Confutatio.

« Verba ipsius brevis recitasse, est hoc mendacium confutasse: sic enim scribit Papa: Magno morore nos semper affecerunt, tribulationes, et calamitates, quas pro retinenda Catholica fide jugiter sustinuissemus, sed cum intelligamus omnia hoc tempore magis exacerbari, afflictio nostra mirum in modum aucta est. »

Responsio.

Omnia verba ipsius brevis recitasse, est confictum fuisse mendacium demonstrasse, nulla enim fit in verbis brevis mentio temporis reginæ Elisabethæ, aut initii regni Jacobi, perperam ergo verba brevis ad illa tempora referuntur, præsertim cum neque tempore reginæ, neque initio regni Jacobi, Paulus V. Pontifex fuerit. Scribit igitur de calamitatibus Anglorum Catholicorum, quas

initio Pontificatus sui gravissimas fuisse, et anno sequente, quo primum breve scriptum est, non parum crevisse acceperat.

VI. Mendacium pag. 28.

In primo articulo (Statuti) confirmantur leges Elisabethæ.

Confutatio.

« In primo articulo istius statuti nulla fit mentio de confirmandis legibus reginæ Elisabethæ. »

VII. Mendacium pag. 29.

In 10. articulo (ejusdem statuti) additur, ut si tertia vice (Catholici) propositum juramentum recusaverint, capitis, vitæque dispendium patiantur.

Confutatio.

« Nullus est ejusmodi articulus in toto illo statuto, ubi, vel de proponendo hoc juramento tertia vice, vel de capitis, vitæque dispendio ulla mentio habeatur. »

VIII. Mendacium pag. 30.

In 12. habetur, ut qui principibus externis militare voluerit, in prius juramentum præfatum præstet, alioqui perduellis habeatur.

Confutatio.

« Non dicitur in statuto, quod perduellis habeatur, sed quod feloniam reus habeatur, qui principi extraneo militare voluerit, priusquam juramentum susceperit. »

Responsio ad tria prædicta.

Statutum, cujus articulos in libro meo descripsi, habetur in libello latino edito Rhotomagi anno 1606, cujus hic est titulus: Breviculus duorum nuper in publicis Comitibus Anglicanis actorum, anno Christi 1606. Jacobi Angliæ regis tertio, in eo libello habentur omnia illa, quæ rex negat: hæc enim sunt verba ipsa articuli primi, « Visum est regie Majestati, regni proceribus, et sta-

tibus, qui ad hoc Parlamentum convenerunt, omnes in primis leges tempore Elisabethæ, et aliorum regum contra Papistas stabilitas confirmare, et ratas habere. » Articuli vero decimi hæc sunt verba. « Qui vero tertia vice juramentum de primatu regis in spiritualibus recusaverit, si modo regi, ut illi proponatur, placuerit, capitis, vitæque dispendio puniatur. » Articuli duodecimi hæc sunt verba ultima: « Statuitur auctoritate prædicta, ut quicumque hujus regni subditus, post decimum diem Junii insequentem, principibus externis militare voluerit, is prius juramentum præstabit: alioquin perduellis habeatur. » Hæc ad verbum in eo libello habentur. Ac ut fidem meam certius liberem, et quia libellus elegantissimus est, dabo operam ut primo quoque tempore recudatur.

IX. Mendacium pag. 35.

Ostendimus eo juramento, negari potestatem Apostolicam tum ligandi, tum solvendi.

Confutatio.

« Nulla est sententia assertoria in isto juramento, nec ullum verbum, nisi conditionale de Pontificis potestate ligandi, vel solvendi. »

Responsio.

Neque auctor dixit per assertoriam propositionem negatam esse Pontifici potestatem ligandi, et solvendi: sed per jurationis formulam affirmavit esse negatam, qui enim jurat, ut hæc formula præscribit, pariturum se regi: non obstante sententia excommunicationis a Pontifice lata, is negare censetur potestatem Pontificiam ligandi per sententiam excommunicationis. Et qui jurat (ut eadem hæc formula jubet) et credit a nullo se posse absolvi, ac ne ab ipso quidem Pontifice, ab obligatione hujus juramenti, is negat in summo Pontifice potestatem solvendi. Quod autem rex dicit, nullum esse verbum nisi conditionale in hoc juramento de Pontificis potestate ligandi, vel solvendi: non apparet in quo sensu veritate nilatur. Ista siquidem verba: « Vere credo, et certa conscientia teneo, quod neque Papa, neque quisvis alius me ab hoc juramento, vel illius ulla particula ab-

solvere possit : non sunt conditionalia, sed absoluta; et in hac juramenti formula expresse continentur; et ad potestatem Pontificiam negandam circa absolutionem, aper tissime pertinent.

X. Mendacium pag. 37.

Diocletiano, et Neroni, vellent nollent, ipsi etiam Summi Pontifices subjecti esse cogebantur.

Confutatio.

« Quod Christiani sine exceptione, non coacte sed libere, et propter conscientiam, Ethnicis imperatoribus subiciebantur : vide Apolog. nostram pag. 23. 24. et veterum Apologetica. »

Responsio.

Quod Christiani subditi regibus, vel imperatoribus, etiam Ethnicis propter conscientiam subijci debeant, et obedire in iis rebus, quæ contra Deum non sunt, nos quoque docemus; sed si qui sint eorum imperio non subditi, etiam si Christiani sint. certe subijci, et obedire non tenentur, nisi forte vi, et potentia adacti. Exempla habemus in prædecessoribus regis Anglorum, et Scotorum. Romanis enim ethnicis imperatoribus, regnabat in Anglia Lucius rex Christianus; et in Scotia Donaldus rex item Christianus, quæro igitur a Jacobo rege, utrum existimet reges illos Christianos Lucium, et Donaldum debuisse obedientiam, et subjectionem propter conscientiam imperatoribus Ethnicis? negabit opinor, neque alia de causa, nisi quia summi principes erant in suis regnis, et ideo non subditi imperatoribus Romanis. Eodem igitur modo Christiani subditi imperatoribus ethnicis, obedientiam illis debeant secundum conscientiam: summus autem Pontifex Christi regis regum Vicarius imperatoribus terrenis jure subditus non erat, ac per hoc obedientiam illis non debebat: sed tamen, tum quia potestas ejus nota non erat imperatoribus paganis, tum quia viribus temporalibus destitutus erat, vellet nollent, ut dixi, subiectus esse cogebatur.

XI. Mendacium pag. 47.

Quibus verbis (brevium Clementis VIII)

Jacobus Scotiæ rex non excludebatur, sed includebatur potius.

Confutatio.

« Si brevia, Clementis non excluderent me a regno, sed includebant potius; cur ea flammis tradidit Garnettus? quare non mihi videnda asservavit, ut sibi, et suis Catholicis apud me majorem inde gratiam conciliaret? »

Responsio.

Brevia illa Pontificia, neque nominatim Jacobum regem excluderent, neque nominatim includebant: sed hortabantur Clerum, et populum Anglicanum Catholicum, ut curarent quantum in se esset, ut rex eligeretur a fide Catholica non abhorrens: et quoniam talis existimabatur rex Scotiæ, ideo per ea brevia includebatur potius, quam excluderetur, nostro saltem judicio. An autem, et cur ea brevia Garnettus cremaverit, ignorare me fateor. Vidi fortasse, posse verba brevium in malam partem accipi; vel audivit Jacobum regem vere a Catholica fide alienissimum esse. Ideo brevia quæ tunc prodesse non poterant, ignibus tradidit, ut non obsessent.

XII. Mendacium pag. 60.

Ex quatuordecim articulis in juramento fidelitatis comprehensis, undecim sunt, qui primatum Pontificis in spiritualibus attingunt.

Confutatio.

« Ex hisce articulis ne unus quidem Pontificis primatum in spiritualibus attingit. Quorsum enim attingeret, cum contra primatum Pontificis in spiritualibus expressum alibi juramentum exstet? »

Responsio.

Ex quatuordecim articulis in juramento comprehensis, ut rex ipse divisit, et numeravit per quatuordecim oppositas propositiones in Apologia sua pag. 31. et 32. soli sunt tres, primus, tertius decimus, et quartus decimus, qui de potestate Papæ in excom-

municandis, vel deponendis principibus loquantur, eam vero potestatem ad primatum in spiritualibus pertinere dubium non est, cum Papa non excommunicet, neque deponat principes, nisi Apostolica potestate: Apostolicam autem potestatem spirituales esse omnès fateantur.

XIII. Mendacium pag. 64.

Inter alias calumnias, illam profert in medium, quod Bellarminus vel conscius, vel auctor fuit proditorum adversus reginam Elisabetham.

Confutatio.

« Numquam dixi (in Apologia) Bellarminum vel auctorem, vel conscius fuisse proditorum adversus reginam Elisabetham; sed proditorum Præceptorem, eumque tam pravis, et perniciosis dogmatibus eorum mentes imbuisset, ut iis facilimum esset thesim transferre ad hypothèsim: et quæ ille e Cathedra dictaret, ad suas machinationes pro renata accommodare. »

Responsio.

Apologiæ verba pag. 58. hæc sunt: « Quidam ex eo numero Sacerdotum, et Jesuitarum, qui et ipsi præcipui proditores erant, et proditorum gravissimarum fautores in nuperam reginam initarum, Patrem Robertum Bellarminum pro uno ex præcipuis suis vel auctoribus, vel oraculis celebrare non dubitaverunt », et ad marginem notat, qui sint illi proditores dicens: « Campianus, et Hartus: vide colloquium in turri Londinensi habitum. » Ex his verbis quis non judicet, Campianum, et Hartum vocari proditores, et eorum auctorem fieri Bellarminum? Sed quoniam Campianus, et Hartus nullius proditoris convicti fuerunt, et in turri Londinensi, ubi Bellarmini scripta allegata sunt, non de proditoribus, sed de controversiis fidei disputabatur: et Bellarminus Hartum numquam vidit, Campianum semel dumtaxat Romæ in transitu salutavit; ac per hoc neutrum discipulum habuit: denique quia neque in cathedra Bellarminus aliquid unquam dixit, neque in libris aliquid scripsit, quod ad proditorum pertinet: videat Rex quæ conscientia dicat ea, quæ probare numquam poterit.

XIV. Mendacium pag. 64.

Scit Bellarminus, Campianum contra hæreticam pravitatem solum conspirasse.

Confutatio.

« Quod Campianus ultimo supplicio affectus est, non in causa fuit, quod contra hæreticam pravitatem, ut hic libellator videri vult, sed quod contra reginam Elisabetham et hujus regni statum conspiraverit, id quod ex actibus judicialibus evidentissime constabat. »

Responsio.

Disputationes tertio habite Ministrorum cum Campiano de fide Catholica in turri Londinensi, satis ostendant causam veram supplicii: præsertim cum post disputationem tertiam acerrime tortus Campianus fuerit. Non tamen ignoro, neque nego conficta fuisse crimina conspirationum, quæ neque ipse fassus est, neque de iis ab aliis convictus fuit. Actis judicialibus in Campianum quæ fides haberi debeat, docent acta similia in Garnettum.

XV. Mendacium pag. 65.

Cur Henricus Garnettus, vir doctrina omnium generis, et vitæ sanctitate incomparabilis, ultimo supplicio affectus est, nisi quia revelare noluit, quod salva conscientia revelare non poterat?

Confutatio.

« Quod hujus nefandi facinoris notitia non ex sola confessione, ad Henricum Garnettum pervenerit, ut iste mentitur, sed aliis etiam modis: nec ex unius, sed plurimum relatione, ita ut salva conscientia illud revelasse potuisset, vide Monit. Præf. pag. 131. et Comitibus Northamptoni librum. »

Responsio.

Vidi monitoriam præfationem, vidi etiam Actionem in Garnettum: sed vidi quoque responsum, quæ actionis illius mendacia deteguntur, et inde in sententia confirmatus sum, quam ab oculatis, et auribus testibus

acceperam, non fuisse ullo legitimo indicio probatum, proditorem pulverariam alia via quam sacramentalis confessionis, ad Garnettum pervenisse, quod ipse et in iudicio, et ad patibulum confessus est.

XVI. Mendacium pag. 71.

Itaque Syxtus Pontifex neque regem eadem imperavit, neque eadem a privato illo homine factam approbavit.

Confutatio.

« Quam splendidum sit hoc mendacium, patet ex oratione ipsa Sixti Quinti. »

Responsio.

Nulla apud nos Sixti V, exstat oratio : et quæ ab adversariis edita est, quamvis fidem non mereatur, tamen in eam sententiam commode potest exponi, quæ in responsione nostra legitur pag. 70. 71. 72.

XVII. Mendacium pag. 91.

Quod autem additur de Stanleiana prodicione, non fideliter, neque vere narratur, siquidem more suo auctor Apologie multis additis mendacis historiam fæde corruptit.

Confutatio.

« Quæ dicta sunt de prodicione Stanleiana, recitata erant ad verbum ex apologia Alani, pro causa Stanleiana, ut ibi videre est. »

Responsio.

Apologiam illam totam nullo verbo omisso, denuo legi, nec inveni verba illa quæ rex citavit : dicit quidem Alanus bellum reginæ, quo in Hollandia oppida regi Catholico eripuerat, fuisse injustum, et ideo oppida illa regi debuisse restitui : sed non dicit : « Quod quandoquidem excommunicata esset regina, et hæretica, non solum liceret jam ejus subditis, verum etiam necesse esset ab obligatione conscientie, nudare eam omni, quo possent, præidio, et sive exercitus, sive oppida, sive arcus, et propugnacula ejus obtinerent, regi Hispano hosti tradere, regina deinceps nihil habente proprium, vel suum, » hæc, inquam, non dicit Cardinalis Alanus, et

tamen rex affirmat hæc ipsa ad verbum recitata esse ex Apologia Alani, pro causa Stanleiana. Apologia illa exstat Anglicæ, Gallicæ, et Italice, consulat lector Apologiam, et judicet.

XVIII. Mendacium pag. 39.

Constat Henricum Garnettum in publico iudicio constanter semper dixisse, neque se, neque ullum Jesuitam hujus conspirationis auctorem, vel complicem, vel consultorem vel consentientem nullo modo fuisse, et paulo post idipsam in stante morte coram innumerabili populo longa oratione protestatus est.

Confutatio.

« Liber qui inscribitur, Actio in proditores, et nostra monitoria Præfatio pag. 131. 132 clare evincunt contrarium. »

Responsio.

Monitoria Præfatio narrat, non probat, Actio in proditores sine pudore, mentitur de iis rebus, quæ notissime sunt Angliæ universæ : sed ideo edita est, ut apud externos fidem inveniat, et fallat incautos.

XIX. Mendacium pag. 97.

Jacobus autem cum Catholicus non sit, neque Christianus est.

Confutatio.

« Contra. Ego vero Catholicus sum, ut qui fidem profitear vere antiquam Catholicam, et Apostolicam : ac proinde vere Christianus sum. Vide confessionem fidei meam in Monit. Præs. pag. 37. 38. et deinceps. »

Responsio.

Vidi confessionem regis in monitoria Præfatione, et ex ea plane, manifesteque didici regem non esse Catholicum, plurima enim rex damnat, et negat, quæ fides Catholice etiam antiquissima semper docuit. Non potest autem dici Catholicus, qui aliquam partem Catholice fidei tenet, sed qui totam tenet, atque omnes hæretici Catholice essent. Et si rex Catholicus est, cur in tota Apologia

pro juramento fidelitatis, eos Catholicos vocat, quorum fidem, et religionem detestatur?

XX. Mendacium pag. 98.

Responsio.

Et si vera sunt, quæ narrantur ab iis, qui cum inimice noverunt, cum in Scotia Puritanus, et Protestantium inimicus esset, nunc in Anglia Protestans est, et Puritanorum adversarium se gerit.

Confutatio.

« Contra. Qualis Puritanus eram in Scotia, vide Præfationem in Basilicon Doron, et Monit. Præs. pag. 48. 49. »

Responsio.

Vidi ista duo, sed vidi etiam confessionem Scotiam Puritanorum, cui rex subscripsit, sic enim incipit confessio. Brevis, et generalis confessio Christianæ Religionis, secundum Dei verbum, et acta parliamentorum : subscripta a regia majestate ejusque familia, et diversis aliis : ad Dei gloriam, et bonum exemplum omnium, Edernburgi 28. Januarii, anno Domini 1580, et regni ejus 14. Legi quoque in ipso Basilico Doro regem d'centem, se certo cognovisse religionem, quæ viget in Scotia, esse verissimam : Religionem autem, quæ viget in Scotia, fatetur ibidem rex diviso miraculo a Puritanis seditionis introductam, etc.

CAPUT XVI.

Sequuntur Historia, quas rex ementitas dicit cum responsione.

Prima Historia ementita pag. 70.

Constabat eum (Henricum IV.) naturali morbo extinctum fuisse.

Confutatio.

« Non constabat quandoquidem historici nonnulli aliter scribunt, eum in vinculis mortuum fuisse vel fame, vel pudore, situque carceris, lege Fasciculi temporum ad annum 1094. Laziardum Epitome univers. hist. cap. 198. Paulum Langium in Chronico

Citizensi ad annum 1105. Jacobum Wimpelingium in Epitome rerum Germanicarum cap. 23. »

Dixi in loco notato, constare Henricum IV. non fuisse occisum gladio, aut veneno, sed naturali morbo extinctum, ubi opponitur naturalis morbus, gladio, et veneno, sive is morbus naturalis contractus sit ex crapula, sive ex inedia, sive ex nimia deambulatione, sive ex nimia detentione in carcere, sive ex luxu, et deliciis, sive ex pœdore situque carceris. Quare cum nullus historicus referat, Henricum IV. fuisse occisum gladio, aut veneno, constat veritas historię, quam adduxi. Sed præterea constat etiam Henricum IV. non in vinculis, nec pœdore carceris, aut fame, sed naturali morbo defunctum Leodii anno 1106. cum adhuc milites haberet, et bellum filio occulte movere vellet, vide historicos ad annum 1106. Godefridum Viterbiensem, Additionem ad Lambertum Schaphnaburgensem, Dodechinum in additione ad Marianum Scotum, Sigebertum in Chronico, Syllidum presbyterum in Epitome, Abbatem Urspergensis, Othonem Frisingensem, et alios. Porro Fasciculus temporum, Pautus Langius, et pauci, qui dicunt illum obiisse in carcere, vel decepti sunt ex ea quod Henricum in carcere fuisse noverant, elapsam autem ignorabant, aut non recordabantur : vel certe dicunt obiisse in carcere, quia civitas Leodiensis, quæ fere sola illi erat ex toto Imperio, pro carcere computabatur.

II. Historia ementita pag. 83.

A quo (vinculo excommunicationis) ut absolvi mereretur, ad istam humilitatem se ipse (Henricus IV.) sponte dejecit.

Confutatio.

« Henricus IV. non sponte, nec metu excommunicationis Papæ, quam invalidam censuit, sed metu amissionis regni, et vitæ, sese in tantum humiliasse testantur historici. Lamb. Schaphnab. ad annum 1077. Abbas Ursperg. ad annum 1075. Platina in Gregorio VII. Auctor vitæ Henrici IV. Bruno in historia Belli Saxonici, Cospinianus in Henrico IV. Sigonius de regibus Italie

lib. ix. Laziardus in Epitome hist. univers. cap. 493. »

Responsio.

Henricum IV. sponte se ad illam humilitatem dejecisse dixi, quoniam non vi adductus, sed propria voluntate accessit; ut omnes citati historici, et alii permulti testantur. Accessisse autem ad Papam, ut a vinculo excommunicationis solveretur, ut etiam absolutus fuit; iidem historici testes sunt. Quod autem ab excommunicatione absolvi desideravit, ne regnum amitteret, verissimum est, jam enim principes Germaniæ decreverant, eum regno privare, si annum integrum in excommunicatione perseveraret. Sed ista non pugnant inter se, neque efficiunt, ut conficta sit historia, quam retuli, iidem enim historici utrumque dicunt, et Henricum sponte ex Germania in Italiam ad Papam venisse, et summa humilitate absolutionem ab excommunicatione petivisse, et accepisse: et eam fuisse potissimum causam, cur absolutionem tanto labore, et humilitate quæsierit, ne regno spoliaretur.

III. Historia ementita pag. 83.

Hæc historia (Alexandri III. Friderici Barbarossæ cervicem pede conculcantis) est dubiæ fidei.

Confutatio.

« At non est dubiæ fidei apud historicos; cum nullus neget, multi affirmant, ut Nauclerus, Jacobus Bergomensis, Petrus Justinianus, Papius Missonus, Alphonsus Giacomus, Hieronymus Bardus. »

Responsio.

Confictæ historiæ reus non est, qui historiam aliquam dubiæ fidei esse dicit; sed qui falsam historiam narrat; nisi vocabulis abuti velimus. Sed præterea historici quos rex citat, recentiores sunt: antiqui enim nihil tale scripserunt. Porro Romualdus archiepiscopus, Salernitanus, qui interfuit, et omnia accuratissime descripsit, Fridericum narrat toto corpore procubuisse ad pedes Alexandri Pontificis, mox autem a Pontifice cum lachrymis benignissime sublevatum, quod idem narrat Rogerius ejusdem

ætatis auctor in annalibus Anglicis. At, inquit rex, multi rem illam scribunt, nec negat. Respondeo, argumentum hoc concludere quando veteres affirmant, et nullus ejus temporis, aut posterioris negat: sed quando soli recentiores affirmant non est mirum, si veteres non negent quod divinare non potuerunt a recentioribus, confingendum fuisse.

IV. Historia ementita pag. 83.

Quid aliud Fridericus timuit, nisi excommunicationem?

Confutatio.

« At Fridericum timuisse solam excommunicationem nullus antiquus historicus scribit: sed imperii, et domini amissionem potissimum timuisse testantur plurimi, Martinus Polonus ad annum 1166. Platina in Alexandro III. Laziardus in Epitome hist. universalis cap. 212. Nauclerus generatione 40. Jacobus Wimpelingius in Epitome rerum Germaniæ cap. 32. »

Responsio.

Quid Fredericus timuerit, docet ipse in oratione, quam habuit Venetiis coram Pontifice, et maxima Procerum multitudine, quam ex Romualdo Salernitano Archiepiscopo refert Cardinalis Baronius tom. 12. annalium pag. 714. ubi aperte professus est, agnoscere se errorem suum, et schisma cuius auctor fuerat, et nihil magis timere, et odisse, quam ab Ecclesia separationem. Idem etiam constat ex facto, nam permissus non est Venetias ingredi, nisi antea ab excommunicatione absolutus esset. Sed cum eum Pontifex per Episcopos Ostiensem, Portuensem, et Prænestinum absolvi jussisset; tum demum dux Venetorum illi obviam profectus est: eumque in urbem Venetiarum magno cum honore, et publica lætitia introduxit. Neque vero historici allegati contrarium testantur, cum enim dicant, eum timuisse, ne ab imperio caderet, hoc ipso censentur dicere, timuisse excommunicationem, per quam, nisi mature absolveretur, imperium amittere potuisset.

V. Historia ementita pag. 88.

Adde Cuspiantum (in hac re de Turcæ fratren veneno sublato) aliorum historicorum testimoniiis destituit.

Confutatio.

« Eadem historia a plerisque aliis celeberrimis historicis memoriæ prodita est. Vide Franciscum Guicciardinum lib. ii. hist. Ital. Paulum Jovium lib. ii. hist. sui temporis, Sabellicum Ennead. 40. lib. ix. Continuatore Palmerii ad annum 1494. »

Responsio.

Historici citati narrant quidem fratrem Turcæ periisse Neapoli, vel Cajetæ, nam et de loco variant, sed periisse veneno Sabellicum in dubium revocat. Venenum autem datum auctore, vel non ignorante Pontifice, ut aliqui loquuntur, nullus affirmat. Suspicionem fuisse dicit Palmerii continuator; Guicciardinus, creditum fuisse; Jovius, famam fuisse; Sabellicus, fuisse, qui crederent: litteris mandantur. Ista vero non sunt historicorum testimonia, quorum est res gestas vere narrare, sed opiniones, vel suspensiones hominum, qui non raro suspicando, vel opinando falluntur. Certe Onuphrius Panunius in annotationibus ad Platinam, Turcæ fratrem naturali morbo periisse scribit.

CAPUT XVII.

Sequuntur nova dogmata, quæ rex notavit in meo libello.

Primum Dogma novum pag. 9.

Inter homines convenit, posse Pontificem maximum hæreticos principes jure deponere, et subditos ab eorum obedientia liberare.

Confutatio.

« Imo vero tantum abest, ut inter omnes de hoc conveniat, verius ut dicas, ante Hildebrandi Pontificatum, id nemini unquam venisse in mentem, qui primus omnium hanc novam doctrinam, planeque ante inauditam prodidit, ut multi viri docti, cum illius, tum subsequenti sæculi testantur (ut alios infe-

riorum ætatum testes omitam); qua de re vide Epistolam Cleri Leodiensis ad Paschalem II. sententiam Episcoporum horum temporum apud Aventinum, lib. v. fol. 579. etc. »

Responsio.

Cum dixi, inter omnes convenire, de theologis, et jureconsultis Catholicis loquebar; non de schismaticis, quales sunt quos rex allegat. Satis enim sciebam durante schismate Henrici quarti, multos fuisse, qui pro, vel contra scriberent. Sed si hoc dogma a tempore Gregorii VII. (quem rex Hildebrandum vocat) initium habuit: cur post annos circiter quingentos, ego quasi novi dogmatis inventor aut sectator accusor? Certe non potest dici novum, quod ante tot sæcula viguit. Sed neque verum est, ante tempora Gregorii VII. hanc doctrinam fuisse inauditam; cum constat, a Gregorio juniore, qui trecentis circiter annis Gregorium VII. antecessit, excommunicatum fuisse, et vectigalibus Italiæ privatam Leonem Isauricum imperatorem, testibus Zonara, et Cedreno. Ex auctoribus, quos rex citat, duo soli sunt non contemnendi, Otho Frigensensis lib. vi. c. 35. et Godefridus Viterbiensis par. 17. Sed hi scribunt solum se non legisse ante tempora Gregorii VII. imperatorem a Papa excommunicatum, et ab imperio depositum fuisse, non tamen dicunt id fieri non posse, aut non licere, ut schismatici dicunt. Ut autem rex videat, vere a me dictum esse convenire inter omnes Catholicos theologos, et jureconsultos, posse a Pontifice maximo principes hæreticos jure deponi, et subditos ab eorum obedientia liberari: legat concilium generale Lateranense sub Innocentio III. cap. 3. unde exstat cap. Excommunicamus, de hæret. et Lugdunense sub Innocentio IV. unde exstat cap. Ad Apostolica, de sent. et re judic. in 6. His enim Conciliis nemo vere Catholicus contradicere potest: ac per hoc inter omnes Catholicos convenit, hæreticum principem jure posse deponi. Neque his repugnat, quod in concilio Lugdunensi citato Fridericus variis (de causis depositus fuerit: nam una ex præcipuis fuit, quia suspectus de heresi argumentis evidentibus habebatur, et si suspectus evideret de heresi depositione dignus a Papa in generali concilio judicatus est, quanto magis hæreticus manifestus jure deponi pote-

rit? Porro ex auctoribus particularibus multis inveni, qui expresse id fateantur; qui expresse neget, nullum inveni: ideo non sine ratione affirmavi, inter omnes convenire. Consulat rex S. Thomam 2. 2. quæst. 10. art. 10. et ne forte suspicetur, S. Thomam loqui solum de Paganis, aut Judæis, cum dicit, posse infidelem principem auctoritate Ecclesie privari dominio, quod habet super fideles; legat articulum sextum ejusdem quæstionis, et inveniet sanctum Doctorem loqui de Paganis, Judæis, et hæreticis, ac potissimum de hæreticis, quos affirmat esse infideles, Paganis, et Judæis absolute, et simpliciter deteriores. Eandem sententiam de jure quod habet summus Pontifex excommunicandi, et deponendi Principes hæreticos inveniet apud S. Raymundum in Summa tit. de Hæreticis §. 7. S. Bonaventuram de Hierarchia Ecclesiastica, part. 2. cap. 1. S. Antonium in Summa part. 3. tit. 22. cap. 3. §. 7. et cap. 5. §. 7. Joannem Andream in cap. Ad Apostolicæ de sent. et re judic. in 6. Ostiensem in Summa tit. de Hæreticis; §. Qua pena puniatur, num. 11. Abbatem in cap. Excommunicamus num. 2. tit. de Hæreticis. Joannem de Turrecremata lib. II. Summa de Ecclesia cap. 114. conclus. 4. in sine. Joannem Driedonis lib. I. De libertate Christiana cap. 14. Dominicum a Soto in 4. Sent. dist. 23 quæst. 2. art. 1. conclus. 5. Alphonsum de Castro De justa hæreticorum punitione lib. II. cap. 7. Jacobum Simancam in tract. de Catholicis institutionibus tit. de Papa, num. 25. et alios, quos longum esset, et non necessarium huc adferre.

II. Novum dogma pag. 31.

In ortu supernaturali, quem habemus in baptismo, intelligi debet juramentum tacitum, et congenitum ad obediendum Principi spirituali, qui est Christi Vicarius.

Confutatio.

« Mirum est unde iste hauserit hanc novam, et prorsus incognitam Theologiam, quæ non aliunde quam ex ipsius putido cerebro nasci potuit: sin minus suos nobis auctores enumeret, qui doceant, et affirmant Christianos omnes, sive adultos, virtute juramenti cujusdam taciti in baptismo suscepti, teneri ad obedientiam absolutam Christi

Vicario præstandam, aut in aliquid quam in Christi nomen baptizari. »

Responsio.

Nusquam dixit Bellarminus, eos, qui per baptismum renascuntur in Christo, in aliquid quam in Christi nomen baptizari. Obligari autem eos, qui baptismum Christi suscipiunt, ad obedientiam Vicario Christi præstandam: docent omnes, qui fateantur, per baptismum admitti homines ad familiam Christi: et Christi Vicarium esse illum, quem constituit Dominus super familiam suam, Matth. xxiv. et Luc. xii. Sed mirum est, cur rex miretur, unde hæc theologia nata sit, cum satis facile colligi potuerit ex verbis ipsis in Apologia pro juramento fidelitatis pag. 76. Ibi enim rex docuit, duo esse juramenta subditorum, unum tacitum, et congenitum, cum primum nati sumus, alterum declaratorium in confirmationem prioris adhibitum, quod nihil aliud est, quam prioris ingentis expressio, et publica quedam prædicatio. Ex hac admiranda regis doctrina sequitur: Si in ortu naturali debeat intelligi juramentum tacitum, et congenitum ad obediendum principi politico, in ortu quoque supernaturali, quem habemus ex baptismo, intelligi debere juramentum tacitum, et congenitum ad obediendum principi spirituali, qui est Christi Vicarius. Itaque vel damnet rex doctrinam suam de juramento tacito, et congenito in ortu naturali, vel probet etiam nostram de simili juramento tacito, et congenito in ortu supernaturali, et vel numeret ipse auctores doctrinæ suæ, vel desinat querere auctores doctrinæ nostræ.

III. Novum dogma pag. 94.

Sed cum Catholica doctrina non permittat ad ullum malum vitandum secretum sacramentalis confessionis detegi, maluit ille mortem acerbissimam pati, quam tanti sacramenti sigillum violare.

Confutatio.

« Quod secretum sacramentalis confessionis ad nullum malum quantumcumque vitandum, vel præveniendum possit detegi, vel indirecte saltem, aut in genere, modo persona, quæ confessionem edit, celetur, præterquam quod thesis est cunctis principi-

bus, et rebus publicis perniciosissima, novum est dogma etc. Consulæ Alex. Alensem, Thomam, Scotum, etc. »

Responsio.

Non est cur rex fatigetur in auctoribus citandis, aut hac doctrina impugnanda, numquam enim venit Bellarmino in mentem docere, quod rex existimat eum docuisse: quod igitur dixit secundum Catholicam doctrinam, non posse solvi sigillum confessionis, ad quodcumque malum vitandum, intelligendum est, non esse licitum ullo modo prodere personam confitentis, hoc enim proprie cadit sub sigillum: alioqui nemini dubium est posse detegi peccata ipsa vel ad capiendum consilium, vel ad præcavenda mala, vel aliis de causis, dummodo ex manifestatione peccati non sit periculum, ne manifestetur persona, quæ peccatum confessæ est. Jam autem supra demonstratum est, non potuisse Garnettum detegere proditorem in confessione sacramentali cognitam, nisi etiam detegeret proditores: ideo maluisse crudeli supplicio vitam amittere, quam sacrosanctum secretum violare.

IV. Novum dogma pag. 102.

Ego vero audeo dicere, meliorem causam habere Catholicos juramenti recu- andi, quam Eleazarus habuerit carnis porcinae non gustandæ.

Confutatio.

« Hæc assertio revera novum dogma continet, breve scilicet Pontificium legi Mosaicæ præferendum esse: et Catholicos magis teneri Pontificis decreto, quam Judæi olim lege per Mosem tradita tenebantur. »

Responsio.

At Bellarminus in illa pag. 102. disertis verbis comparavit præceptum non comedendæ carnis porcinae cum præcepto recu- sandi juramenti regi quo ad materiam, non quo ad legislatores. Itaque hoc solum dixit, meliorem causam habere Catholicos jura-

menti recusandi, quo summi Pontificis auctoritas violatur, quam Eleazarus habuerit non gustandæ carnis porcinae; quoniam longe major res est, violatio auctoritatis summi Pontificis, quam esus carnis porcinae: frustra igitur rex comparat breve pontificium cum lege Mosis. Sed neque verum est, præceptum non admittendi juramentum, de quo agimus, nisi solum auctoritate brevis pontificis: nititur enim auctoritate divina per breve Pontificis declarata. Ideo in eodem loco dixit Bellarminus auctoritatem imperantis in utroque loco eandem esse, videlicet Dei, qui per Mosem jussit in Levitico, ut Judæi a carne suilla se abstinerent; et per eundem Mosem in Deuteronomio jussit, ut omnes summo Sacerdoti obtemperarent.

V. Novum dogma pag. 135.

Clericos exemptos esse a jurisdictione principum secularium, ac per hoc, non esse subjectos regibus: sed debere tamen leges eorum de temporalibus rebus observare non vi legis, sed vi rationis, id est, non quia subditi sunt, sed quia ratio dicat ob commune bonum, et pacem Reipub. eas leges ab omnibus esse servandas.

Responsio.

« Quam sit amicus regibus Cardinalis, et qui Cardinali a sacellis est, qui tot subditos ab eorum potestate exemptos velint docet monit. Præf. pag. 23, 24. »

Confutatio.

Expectabam, ut rex novitatem hujus dogmatis demonstraret, juxta titulum illum, Nova dogmata, una cum novitatis ipsorum declaratione. Sed quia vidit, dogma istud inveniri apud omnes theologos, et jureconsultos; immo ipsis sacris Pontificum Canonibus, et Conciliorum decretis: prudenter divertit ad invidiam Cardinali apud reges constandam, quasi ipse primus sit auctor exemptionis Clericorum. Sed sicut ipse nihil novi docuit, ita sperat, manifestam istam calumniam, nihil ei apud Catholicos reges, et principes nocituram.